

Sisällys

1 Johdanto (Marja Uusitalo, Pertti Sarala, Seija Tuulentie)	9
2 Ounasselän tunturiseutu	13
2.1 Ounasselän tunturiseudun rajausta ja suurmaisema (Marja Uusitalo).....	13
2.2 Ounasselän tunturiseudun kallioperä ja korkokuva (Pertti Sarala).....	15
2.3 Ounasselän tunturiseudun maaperä ja jäätikköitymishistoria (Pertti Sarala ja Peter Johansson)	17
2.3.1 Moreenimuodostumat.....	18
2.3.2 Sulamisvesien jättämiä jälkiä	20
2.3.3 Jäätikön vetäytyminen ja jääjärvet	21
2.3.4 Maaperä kasvualustana.....	22
2.3.5 Suot.....	23
2.4 Ounasselän tunturiseudun vesistöt (Ulpu Väisänen ja Pertti Sarala).....	24
2.4.1 Tornionjoen-Muonionjoen vesistöalue.....	24
2.4.2 Ounasjoki-Kemijoki-vesistöalue	26
2.5 Ounasselän tunturiseudun ilmasto (Marja Uusitalo).....	27
2.5.1 Yleispiirteet	27
2.5.2 Lämpöolot	28
2.5.3 Sade- ja lumiolot	31
2.5.4 Tuuliolot	32
2.6 Ounasselän tunturiseudun kasvillisuus ja maisematyypit (Marja Uusitalo).....	35
2.6.1 Yleispiirteet	35
2.6.2 Metsä- ja suotyypit.....	37
2.7 Ounasselän tunturiseudun eläimistö (Jukka Jokimäki ja Marja-Liisa Kaisanlahti- Jokimäki)	38
2.7.1 Yleispiirteet	38
2.7.2 Nisäkäslajisto.....	38
2.7.3 Lintulajisto.....	39
2.8 Ounasselän tunturiseudun maankäyttö ja matkailu (Marja Uusitalo).....	40
2.8.1 Asuttamisen ja matkailun historia	40
2.8.2 Nykyinen maankäyttö.....	43
3 Aineistot ja menetelmät	45
3.1 Geologiset tausta-aineistot (Pertti Sarala).....	45
3.2 Rakennettavuusanalyysit (Peter Johansson ja Raija Pietilä).....	45
3.3 Suotutkimukset (Jukka Räisänen).....	46
3.4 Pohja- ja pintavesianalyysit (Ulpu Väisänen).....	46
3.5 Reittien ja mineraalimaan kulutuskestävyyden selvittäminen (Kristina Lehtinen)	47
3.6 Maisemarakenneanalyysit (Marja Uusitalo ja Pertti Sarala)	48
3.7 Kasvillisuuden kulutuskestävyyden selvittäminen (Marja Uusitalo).....	48
3.8 Eläimistö tutkimukset (Jukka Jokimäki ja Marja-Liisa Kaisanlahti-Jokimäki).....	49
3.9 Maankäytön historian analysointi (Marja Uusitalo ja Jari Järviluoma).....	49
3.10 Maisemakuva-analyysit (Marja Uusitalo)	49
3.11 Kulttuuriympäristöanalyysit (Salla Kananen).....	50
3.12 Rakennusmateriaaliselvitys (Satu Keränen).....	50
3.13 Maankäyttö- ja yhdyskuntatekniikkaselvitys (Seppo Arvio ja Martti Pörhölä)	51
3.14 Äänimaisematutkimukset (Helena Tormilainen).....	51

3.15	Matkailijoiden ja paikallisyhteisöjen maisemamielikuva-analyysit (Ilona Mettiäinen ja Marja Uusitalo).....	52
3.16	SWOT-analyysi (Marja Uusitalo).....	54
3.17	Aineistojen analysointi ja karttojen tuottaminen (Pertti Sarala).....	54
4	Ylläs	55
4.1	Ylläksen matkailukeskuksen sijainti (Marja Uusitalo).....	55
4.2	Ylläksen geologia ja vesitalous (Peter Johansson, Kristina Lehtinen, Raija Pietilä, Jukka Räisänen, Pertti Sarala ja Ulpu Väisänen).....	56
4.2.1	Kallio- ja maaperä.....	56
4.2.2	Rakennettavuus.....	57
4.2.3	Reitit ja mineraalimaan kulutuskestävyys.....	59
4.2.4	Suot.....	63
4.2.5	Vesitalous.....	66
4.2.6	SWOT-analyysi.....	70
4.3	Ylläksen maisemarakenne (Marja Uusitalo ja Pertti Sarala).....	71
4.3.1	Selänteiden lakityyppi.....	71
4.3.2	Rinnevyöhykkeen ylärinnetyyppi.....	72
4.3.3	Rinnevyöhykkeen alarinnetyyppi.....	72
4.3.4	Laaksonpohja-rantatyyppi.....	72
4.3.5	Maisematyyppit.....	73
4.4	Ylläksen kasvillisuus (Marja Uusitalo).....	73
4.5	Ylläksen linnusto (Jukka Jokimäki ja Marja-Liisa Kaisanlahti-Jokimäki).....	74
4.6	Ylläksen asutuksen ja matkailun historia (Marja Uusitalo ja Jari Järviluoma).....	75
4.7	Ylläksen maisemakuva (Marja Uusitalo).....	77
4.8	Ylläksen kulttuuriympäristöt (Salla Kananen).....	83
4.8.1	Äkäslompolon kulttuuriympäristöt.....	83
4.8.2	Ylläsjärven kulttuuriympäristöt.....	86
4.9	Ylläksen rakennusmateriaalit (Satu Keränen).....	88
4.10	Ylläksen maankäyttö ja yhdyskuntateknikka (Seppo Arvio ja Markku Pörhölä).....	91
4.11	Ylläksen äänimaisemat (Helena Tormilainen).....	94
4.12	Maankäyttö ja maisema Ylläsjärven ja Äkäslompolon kyläläisten näkökulmasta (Ilona Mettiäinen).....	96
4.13	Ylläksen matkailijoiden maisemamielikuvat (Marja Uusitalo ja Outi Rantala).....	101
5	Levi	107
5.1	Levin matkailukeskuksen sijainti (Marja Uusitalo).....	107
5.2	Levin geologia ja vesitalous (Peter Johansson, Kristina Lehtinen, Raija Pietilä, Jukka Räisänen, Pertti Sarala ja Ulpu Väisänen).....	108
5.2.1	Kallio- ja maaperä.....	108
5.2.2	Rakennettavuus.....	109
5.2.3	Maaperän kulutuskestävyys.....	111
5.2.4	Suot.....	115
5.2.5	Vesitalous.....	118
5.2.6	SWOT-analyysi.....	121
5.3	Levin maisemarakenne (Marja Uusitalo ja Pertti Sarala).....	122
5.3.1	Selänteiden lakityyppi.....	122
5.3.2	Rinnevyöhykkeen ylärinnetyyppi.....	123
5.3.3	Rinnevyöhykkeen alarinnetyyppi.....	124
5.3.4	Laaksonpohja-rantatyyppi.....	124

5.3.5 Maisematyypit	124
5.4 Levin kasvillisuus (Marja Uusitalo)	125
5.5 Levin linnusto (Jukka Jokimäki ja Marja-Liisa Kaisanlahti- Jokimäki).....	126
5.6 Levin maankäytön historia (Marja Uusitalo, Jari Järviluoma ja Ilona Mettiäinen)....	126
5.7 Levin maisemakuva (Marja Uusitalo)	127
5.8 Levin kulttuuriympäristöt (Salla Kananen)	132
5.9 Levin rakennusmateriaalit (Satu Keränen)	135
5.10 Levin maankäyttö ja yhdyskuntatekniikka (Seppo Arvio ja Martti Pörhölä).....	137
5.11 Levin äänimaisemat (Helena Tormilainen)	141
5.12 Sirkkan kyläläisten näkökulmia Levin maankäyttöön ja maisemaan (Ilona Mettiäinen)	143
5.13 Levin matkailijoiden maisemamielikuvat (Marja Uusitalo ja Outi Rantala).....	148
6 Pohdinta ja johtopäätökset	151
6.1 Pohdintoja Ounasselän tunturiseudun luonnon vetovoimatekijöistä ja ekologisesta kestävyydestä matkailussa (Pertti Sarala, Ulpu Väisänen, Jukka Räisänen, Peter Johansson, Kristina Lehtinen, Marja Uusitalo, Jukka Jokimäki, Marja-Liisa Kaisanlahti- Jokimäki, Salla Kananen ja Helena Tormilainen)	151
6.2 Pohdintoja matkailukeskusten maisemien merkityksistä (Marja Uusitalo, Ilona Mettiäinen ja Outi Rantala)	154
6.3 Johtopäätökset (Marja Uusitalo, Pertti Sarala ja Seija Tuulentie)	157
7 Yhteenvedo (Marja Uusitalo, Pertti Sarala ja Seija Tuulentie).....	159
7.1 Ounasselkä – maisemaekosysteemin selkäranka	159
7.2 Ylläs – kylien keskellä.....	160
7.3 Levi – matkailun monitoimikeskus.....	161
7.4 Maisema-analyysit kestävän kehityksen turvaajina.....	161
8 Summary (Marja Uusitalo, Pertti Sarala ja Seija Tuulentie).....	163
8.1 Ounasselkä – The Backbone of the Ounasselkä Landscape Ecosystem.....	163
8.2 Ylläs – Amidst Villages.....	164
8.3 Levi – Tourism Activity Centre.....	165
8.4 Landscape analyses as safeguards of sustainable development.....	166
9 Käsitteet ja sanasto.....	167
9.1 Maisemasuunnittelu (Marja Uusitalo ja Jari Järviluoma).....	167
9.2 Kulttuuriympäristöt (Salla Kananen).....	169
9.3 Geologia (Peter Johansson, Kristina Lehtinen, Raija Pietilä, Jukka Räisänen, Pertti Sarala ja Ulpu Väisänen)	170
9.4 Suot (Jukka Räisänen)	171
9.5 Reitistöt (Kristina Lehtinen).....	172
9.6 Eläimistö (Jukka Jokimäki)	172
9.7 Äänimaisematutkimus (Helena Tormilainen).....	173
Kirjoittajat	174
Kirjallisuus.....	178
Liitteet	184